

Wat is kenmerkend voor een filosofiewerkplaats?

Een filosofiewerkplaats is DENKEN

In de filosofische groepsgesprekken die ik jarenlang organiseerde over ouder worden, viel me op hoe de deelnemers elkaar aan het denken zetten en inspireerden. De sfeer werd licht, zelfs als er over de moeilijkste onderwerpen werd gesproken. Het viel me ook op hoe vernieuwend het was wat de deelnemers zeiden. Zij hielpen mij om in mijn promotieonderzoek een leemte te vullen in de bestaande filosofie. Gaandeweg bedacht ik dat de gesprekken niet zomaar filosofische gesprekken waren, het waren *werkplaatsen* waar nieuwe filosofie werd gemaakt

Niet ieder filosofisch groepsgesprek is een filosofiewerkplaats. Een filosofiewerkplaats is een onderling gesprek van ouderen die waarachtige woorden zoeken om uit te drukken wat het is en betekent om ouder te worden. Dat doen zij door te reflecteren op hun eigen ervaringen. Door samen na te denken prikken zij vanzelfsprekende clichés en vooroordelen door. Een filosofiewerkplaats is werk in uitvoering.

Een filosofiewerkplaats heeft zes specifieke kenmerken, die je kunt samenvatten als *DENKEN*:

- **Dialog:** je voert een filosofisch groepsgesprek waarin je met elkaar onderzoekt wat ouder worden is en betekent. Het is geen debat waarin je probeert anderen te overtuigen van jouw gelijk. Integendeel, door goed te luisteren, vragen te stellen en samen hardop te denken, stel je je eigen vanzelfsprekende zekerheden en overtuigingen ter discussie.
- **Ervaring:** je spreekt vanuit eigen ervaring. Elke uitspraak met een algemene strekking is verbonden met het alledaagse leven en eigen praktijkvoorbeelden.
- **Nadenken:** in het gesprek reflecteer je op wat je ervaart, waarneemt, denkt, voelt, twijfelt: waarom is dit zo? Wat is de waarde hiervan? Je vraagt je af of je jouw waarheid anders kunt zien. Of er andere betekenissen mogelijk zijn.
- **Kring:** je spreekt met andere ouderen in een veilige kring, waarin je vrijuit kunt praten over de onzekerheden waarmee ouder worden gepaard gaat. Je zoekt samen naar een nieuwe, waarheidsgetrouwe manier van spreken over ouder worden.
- **Eye-openers:** om buiten de gebaande paden te denken en een verdiepend gesprek te voeren, gebruik je prikkelende filosofische teksten. Kleine stukjes literatuur als aanzet om buiten je comfort zone te denken.
- **Nieuw:** het gesprek is gericht op een nieuwe manier van spreken over ouder worden, zonder clichés, stereotypering of vooroordelen. Niet als een vervangend 'standaardverhaal', maar als een ruimte waarin ieders eigen verhaal gehoord en erkend wordt.

De eerste drie punten zijn kenmerkend voor wat door veel filosofen een *Socratische dialoog* wordt genoemd. De laatste drie punten zijn typerend voor een filosofiewerkplaats. Daarom een korte toelichting op de laatste drie punten:

- ***Kring: alleen ouderen nemen deel***

Om vrijuit te kunnen spreken over je eigen twijfels en zorgen rond ouder worden, is het nodig dat een filosofiewerkplaats plaatsvindt tussen ouderen onderling. Alleen in zo'n onderling gesprek is voldoende veiligheid om je uit te spreken. In een filosofiewerkplaats hoeft niemand zich – al dan niet bewust – bekeken te voelen door een blik van buiten of een norm van jong zijn waaraan je niet meer voldoet. Er wordt zonder oordeel geluisterd. Ieders ervaring is waar en ieder is vrij in de eigen oordeelsvorming. Als er een gespreksleider wordt aangetrokken, is dat een vrijwilliger die zelf ook ouder aan het worden is.

- ***Eye-openers: gebruik (een beetje) literatuur***

Omdat je samen op zoek bent naar nieuwe manieren van denken en spreken, gebruik je prikkelende stukjes tekst uit een filosofisch artikel of boek – zoals mijn boek *Ouder worden als ervaring*. De stukjes tekst zijn *eye-openers*. Ze zetten ertoe aan om buiten vanzelfsprekende paden te treden en verder te komen met je eigen gedachtenontwikkeling. Het gaat niet om grote hoeveelheden tekst. Een paragraaf of zelfs een alinea kan al genoeg zijn om een boeiende filosofische vraag op te roepen, die het gesprek op gang brengt.

Niet alle mensen zijn bedreven in het lezen van filosofische boeken en niet iedereen houdt daarvan. Als de leden van een groep niet zo zijn ingesteld op zelf lezen, kan de groep ervoor kiezen dat alleen de gespreksleider een heel boek leest en de passages uitkiest waarover wordt gesproken.

- ***Nieuw: waarachtig en inspirerend***

In een filosofiewerkplaats hoor je ervaringen van andere ouderen. De gesprekken met hen verruimen je blik op de waarheid van ouder worden. Er worden nieuwe betekenissen van ouder worden zichtbaar. Waarachtige betekenissen die vrij zijn van illusies over 'jong' blijven en van eenzijdig doemdenken. Je krijgt zicht op de mentale kracht van ouderen. Dat sterkt je gevoel van eigenwaarde.

Omdat iedereen op een eigen manier ouder wordt en de samenleving bovendien snel verandert, heeft het geen zin om in plaats van clichés, stereotypen en vooroordelen een nieuw 'standaardverhaal' over ouder worden te formuleren. Want niemand is standaard en elke situatie is veranderlijk. Het gaat erom dat ouderen de ruimte krijgen om hun eigen verhalen te vertellen.

Een filosofiewerkplaats levert je als oudere nieuwe inzichten op en sterkt je gevoel van eigenwaarde. Dat stimuleert om naar buiten te treden – ook als je wereld klein is geworden. Het is een basis om waarachtige verhalen in de samenleving te laten klinken en een intergenerationeel gesprek aan te gaan. Zodat mensen van alle leeftijden worden gezien en erkend als persoon. Van de allerjongsten tot de alleroudsten.

Veel plezier en succes gewenst bij het starten van jouw filosofiewerkplaats!
Lees voor je begint ook mijn andere blogs met tips.